

קופצים ללוח העברי

Au fil du calendrier hébraïque - Kislev

המאבק בין יהודים ליוונים
La lutte entre juifs et grecs

כבוש (la conquête) ארץ ישראל בידי אלכסנדר מוקדון בשנת 332 לפני הספירה **מציין** (commémore) את ראשית התקופה ההלניסטית (היוונית) בארץ ישראל. לאחר מות אלכסנדר מוקדון החלו מלחמות **ומאבקים** (combats) בין המעמדים **לירשה** (à l'héritage), והממלכה המקדונית התפוררה. בארץ ישראל ובסביבתה שלטו שתי ממלכות יוניות: בית סלוקוס בצפון (סוריה, בבל) ובית תלמי בדרום (מצרים). ארץ ישראל עברה **לשלטון** (domination) בית תלמי למשך מאה שנה – משנת 301 ועד שנת 200 לפני הספירה. במשך מאה שנים אלה כבד בית תלמי את האוטונומיה של יהודה ואת שלטונה הבלעדי של הדת היהודית ביהודה, כפי שהיה קיים מימי שלטונה של מלכות פרס. בשנת 200 לפני הספירה כבש אנטיוכוס השלישי את ארץ ישראל, והיא עברה **לשלטון** בית סלוקוס. אנטיוכוס השלישי המשיך **אמנם** (cependant) את מדיניות בית תלמי ואשר את **זכויות** (droits) היהודים, אך בימי יורשו, אנטיוכוס אפיפנס, השתנה המצב לרעה.

המאבק בין היהודים ליוונים **התרחש** (se déroula) בימי

שְׁלֵטוֹנוֹ שֶׁל אַנְטִיּוֹכּוֹס אַפִּיפְנֹס, שֶׁחָרַג מִן
הַמְּדִינָיוֹת (politique) שֶׁל קוֹדֵמָיו וּפָגַע בְּזִכּוּיֹת הַיְהוּדִים
לְקַיֵּם אֶת דָּתָם וְאֶת אֲמוּנָתָם. מֵאַבְקָה זֶה הָיָה בְּרֹאשׁ
וּבְרֹאשׁוֹנָה מֵאַבְקָה דְּתִי וְתַרְבוּתִי: מֵאַבְקָה לְמַעַן חֲפֹשׂ הַדָּת
וְאַרְחַח הַחַיִּים הַיְהוּדִי – וְלֹא מֵאַבְקָה לְעֲצֻמָּאוֹת מְדִינִית.
בִּימֵי אַנְטִיּוֹכּוֹס אַפִּיפְנֹס חָל שְׁנוּי **מֵהַפְּכָנִי** (révolutionnaire)
בְּצִבְיוֹנָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם: עַל הַר הַבַּיִת נִבְנְהָ גִימְנַסְיוֹן, שֶׁבוֹ
עָסְקוּ צְעִירִים בְּאֲמוּנִים גּוֹפְנִיִּים וּבְמִשְׁחָקֵי סְפוֹרֵט
בְּעִירָם (nu). בְּפִקוּדַת אַנְטִיּוֹכּוֹס הַפְּכָה יְרוּשָׁלַיִם לְעִיר יוֹנִית
בְּשֵׁם אַנְטִיּוֹכִיָּה, וְהִיא קִבְּלָה **מֵעֲמֹד** (statut) וְחָקָה שֶׁל עִיר
יוֹנִית (וְלֹא יְהוּדִית). בְּשָׁנַת 200 לְפָנֵי הַסְּפִירָה כָּבַשׁ
אַנְטִיּוֹכּוֹס הַשְּׁלִישִׁי אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא עָבְרָה לְשֵׁלֶטוֹן
בֵּית סֶלוּקוֹס. אַנְטִיּוֹכּוֹס הַשְּׁלִישִׁי הִמְשִׁיךְ אֲמָנָם אֶת
מְדִינָיוֹת בֵּית תְּלָמִי וְאַשֶׁר אֶת זִכּוּיֹת הַיְהוּדִים, אֲךָ בִּימֵי
יורְשׁוֹ, אַנְטִיּוֹכּוֹס אַפִּיפְנֹס, הִשְׁתַּנָּה הַמִּצָּב לְרָעָה. אַנְטִיּוֹכּוֹס
הַשְּׁתֵּלִיט (pris le pouvoir) עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בָּזַז אֶת אוֹצְרוֹתָיו
וְהִפִּיךְ אוֹתוֹ לְמָקוֹם פְּלָחָן לְאֵל הַיּוֹנִי זְאוּס. בְּשָׁנַת 167 גָּזַר
גְּזָרוֹת קָשׁוֹת עַל הַיְהוּדִים: אָסַר עֲלֵיהֶם לְקַיֵּם אֶת דָּתָם
וְחָיַב אוֹתָם לְהִקְרִיב **קֶרְבָּנוֹת** (faire des sacrifices) לְאֱלִילִים.
מִשְׁגִּיחִים מִיְחָדִים הִקְפִּידוּ עַל מְלוּי הַגְּזָרוֹת, וְעוֹנֵשׂ מוֹת
הוֹטֵל עַל כָּל יְהוּדֵי שְׁהִפֵּר אוֹתָן. עַל-פִּי סֵפֶר מִקְבִּים א, י
יְהוּדִים רַבִּים וְתָרוּ עַל קִיּוֹם הַיְהוּדוּת וְאַף הִשְׁתַּתְּפוּ בְּפִלְחָן
הָאֱלִילִי. אֲךָ הָיוּ גַם רַבִּים אֲחֵרִים שֶׁסָּרְבוּ (qui ont refusé)
לְוֹתֵר עַל דָּתָם וְעַל אֲמוּנָתָם – וְהִעֲדִיפוּ (ont préféré) לְמוֹת.
הַדָּת הַיְהוּדִית, הַמֵּאֲמִינָה בְּאֵל אֶחָד, אוֹסְרֵת עַל פְּלָחָן

אֱלִילִים – עַל עֲבוּדָה זָרָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵפֶר שְׁמוֹת
בְּעֵשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת: "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל פָּנָי".
אֲסוּר זֶה הוּא אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁת הָאֲסוּרִים הַחֲמוּרִים בְּיוֹתֵר
בַּיְהוּדוּת, הַכּוֹלְלִים: שְׁפִיכוֹת דָּמִים (רִצָּח), גְּלוּי עֲרֵיוֹת
וְעֲבוּדָה זָרָה (עֲבוּדַת אֱלִילִים). גְּזוּרוֹת אֲנִטְיוּכוֹס אֲפִיפֶנֶס –
לֹא זֶה בְּלִבְד שֶׁאֲסוּרוֹ עַל הַיְהוּדִים לְקַיֵּם אֶת הַדַּת הַיְהוּדִית
– אֲלֵא חֵיבוֹ אוֹתָם לְקַחַת חֶלֶק בְּפִלְחֹן הָאֱלִילִי וּלְהַקְרִיב
קֶרְבָּנוֹת לְאֱלִים, בְּנִגּוּד לְעִקְרֵי הָאֱמוּנָה הַיְהוּדִית.

הַגְּזוּרוֹת וְהַרְדִּיפוֹת שֶׁל אֲנִטְיוּכוֹס אֲפִיפֶנֶס הֵעֲמִידוּ בְּסִכְנָה
(ont mis en danger) אֶת הַמֶּשֶׁךְ קִיּוּמָהּ שֶׁל הָאֱמָה הַיְהוּדִית
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ חֲסָרוֹת תְּקוּדָיִם בְּתוֹלְדוֹת יִשְׂרָאֵל.
כְּבָר בְּשָׁנוֹת שְׁלִטוֹנוֹ הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁל אֲנִטְיוּכוֹס אֲפִיפֶנֶס הָיוּ
גְּלוּיִים שֶׁל **הַתְּנַגְּדוֹת מְזֻיָּנֶת** (opposition armée) מִצַּד הַיְהוּדִים,
אֶף אֵלֶּה דְּכָאוּ בְיַדֵּי הַמְּלֶכֶךְ בְּיַד קָשָׁה. וְאִז, בְּשָׁנַת 167
לְפָנַי הַסְּפִירָה, פָּרַץ הַמְּרֹד בְּעִיר מוֹדִיעִין בְּהִנְהַגָּתוֹ שֶׁל
מִתְתִּיָּהוּ הַחֲשֻׁמוֹנָאִי. עַל-פִּי הַמְּסֵפֶר בְּסֵפֶר מַקְבִּים א,
הִגִּיעוּ לְמוֹדִיעִין שְׁלִיחֵי הַמְּלֶכֶךְ כְּדֵי לְאַלֵּץ (forcer) אֶת יְהוּדֵי
הָעִיר לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹת לְאֱלִים. מִתְתִּיָּהוּ סָרַב לְמַלְאֵ אֶת
הַפְּקוּדָה, וְאֶף הָרַג יְהוּדֵי שֶׁנִּגְשׁ לְמוֹזִבַּח כְּדֵי לְהַקְרִיב
קֶרְבָּן. אַחֲר-כֵּן הָרַג מִתְתִּיָּהוּ אֶת שְׁלִיחֵי הַמְּלֶכֶךְ – וּבְרַח עִם
בָּנָיו לְהָרִים.